

Predložena rešenja su korak unazad u zakonskom uređenju sektora bezbednosti

Datum
feb. '18.
01.

Foto: BCBP

Predložene izmene i dopune zakona o odbrani, vojsci, policiji i BIA uvode lošija rešenja od postojećih i ako budu usvojene mogu dovesti do urušavanja sistema bezbednosti i ugroziti evropske integracije Srbije, zaključeno je na javnoj raspravi koju je Beogradski centar za bezbednosnu politiku (BCBP)

organizovao 1. februara 2018. godine u Medija centru u Beogradu.

Povod za javnu raspravu bio je niz predloženih zakonskih rešenja koja su ušla u skupštinsku proceduru u prethodnih par meseci, pre svega predlozi zakona o izmenama i dopunama Zakona o policiji, Zakona o BIA, Zakona o odbrani i Zakona o Vojsci Srbije, kao i o Nacrtu zakona o zaštiti podataka o ličnosti.

„Predloženim zakonskim rešenjima krećemo se unazad i narušava se ono što je mukotrпно postignuto do sada. Uočeni su loši trendovi: rast diskrecionih ovlašćenja lica na čelnim pozicijama u bezbednosnom sektoru, jačanje bezbednosnih institucija nauštrb prava građana i zamagljivanje njihove nadležnosti, te smanjenje transparentnosti koje se ogleda koliko u predloženim zakonskim rešenjima, toliko i u načinu njihovog usvajanja. Zakoni se usvajaju na brzinu, bez prostora za adekvatnu javnu raspravu u kojoj će se detaljno pretresti predložena rešenja“, istakao je izvršni direktor BCBP Predrag Petrović.

Istraživačica BCBP Katarina Đokić je ocenila da je dobro to što je država prepoznala potrebu za izmenama zakona o vojsci i odbrani, ali da su predložena rešenja loša, a potencijalno mogu biti i štetna. Jedna od spornih predloženih izmena Zakona o odbrani je i utvrđivanje tajnosti širokog kruga podataka.

„Radi se o najrazličitijim podacima i praktično dolazimo do toga da je reč o svim merama i postupcima Ministarstva odbrane. Proširenje obima tajnih podataka problematično je i iz aspekta suzbijanja korupcije, jer se u prethodnim istraživanjima pokazalo da tako raste i rizik od korupcije, najvećim delom zbog nedovoljne obučenosti osoblja“, istakla je Đokić, bez osporavanja potrebe sistema odbrane da određene podatke zaštititi.

Privatno obezbeđenje iz javnog budžeta?

Po oceni istraživačice BCBP sporna je i odredba po kojoj Vojna policija više neće morati da civilnoj policiji bez odlaganja preda civile koje je privela. Kao jedno od loših i potencijalno štetnih rešenja navedeno je proširenje ovlašćenja vojne policije u civilnom domenu i jačanje diskrecionih ovlašćenja ministra odbrane.

„Zakon o vojsci predviđa proširenje ovlašćenja Vojne policije, koja će moći po odluci ministra odbrane da obezbeđuju i lica van sistema vojske. Takvim rešenjem postoji rizik da se Vojna policija pretvori u privatno obezbeđenje koje svi mi plaćamo,“ naglasila je Đokić.

Đokić se osvrnula i na članove 71 i 71a Zakona o odbrani, za čije je ukidanje civilno društvo pokrenulo inicijativu. Sporne odredbe zakona široko određuju naučnoistraživačke oblasti od značaja za odbranu, što ne pogoduje razvoju naučnoistraživačke delatnosti u Srbiji i nije praktično iz ugla opterećenja kapaciteta Ministarstva odbrane, ocenila je Đokić.

Foto: Media centar

Loša rešenja su uočljiva i u izmenama Zakona o policiji, ocenio je istraživač BCBP Saša Đorđević, podsetivši da je aktuelni Zakon o policiji usvojen pre dve godine, kada je ministar unutrašnjih poslova najavljivao ozbiljne promene, a da sada ne postoji objašnjenje šta se u tom periodu dogodilo da opravda ovako brze promene.

„Izmenе Zakona o policiji proširuju diskreciono pravo ministra da odlučuje ko može da bude zaposlen mimo konkursa. Dodatno, širi se i krug lica koja mogu, bez obaveštenja, da budu bezbednosno proveravana. Konačno, izmene nisu uspostavile funkcionalnu podređenost policije tužilaštvu, zbog čega tužilaštvo u praksi ne kontroliše tok predistažnog i istražnog postupka“, istakao je Đorđević.

U oblasti upravljanja ljudskim resursima, koje je najavljavano kao ključni aspekt zakonskih reformi koje su usledile 2016., napravljen je korak nazad, Đorđević je ocenio. U zakonskim predlozima predviđeno je da se aktom o sistematizaciji, koji je poverljiv i donosi ga ministar bez obrazloženja, može odrediti da ne postoji konkurs za određeno radno mesto.

Bezbednosne provere bez obaveštenja

Đorđević je govorio i o problemu proširenja kruga lica koja mogu da budu bezbednosno proveravana bez obaveštenja.

„Predložena rešenja omogućavaju da policija može da bezbednosno proverava osobe u blizini lica koja se bezbednosno štite, odnosno bilo koga. U uredbi je prethodno propisano ko su lica koja uživaju bezbednosnu zaštitu, ali Biro za koordinaciju službi bezbednosti, kojim rukovodi aktuelni ministar unutrašnjih poslova, može da preporuči bezbednosnu zaštitu nekih lica. Veliki propust je i u izostanku obaveze da se lica podvrgnuta bezbednosnoj proverbi o tome obaveste. Dodatno, služba za bezbednost i zaštitu podataka, direktno podređena ministru, može da vrši bezbednosnu proveru zaposlenih lica i u Sektoru unutrašnje kontrole. Članove te službe bira komisija koju imenuje ministar. Na ovaj način je ugrožena nezavisnost ovog sektora,“ zaključio je Đorđević.

Na temu funkcionalne podređenosti policije tužilaštvu Đorđević je govorio o problematičnim aspektima prakse, gde se dešava da policijski službenici dobijaju različita naređenja - od nadređenog i od javnog tužioca, a najčešće se povinuju naređenju nadređenog. Istraživanja su pokazala da je javni tužilac morao da interveniše u većini slučajeva kako bi se po njegovom nalogu postupilo, uz zakašnjenja za koja u većini slučajeva nije dostavljen opravdani razlog. Đorđević je naglasio da se kao zaključak se nameće da javni tužilac još uvek *de facto* ne sprovodi istragu u praksi, zbog čega BCBP predlaže da se u članu 18 jasno navede da je nalog javnog tužioca obavezujuć i da policija isključivo po njemu postupa kada je reč o krivičnom postupku.

Pored Zakona o policiji, Đorđević je podvukao da se i kod Zakona o BIA radi o još jednoj propuštenoj prilici da se na celovit način uredi važna oblast, te za njega još uvek važi ocena da je najlošiji zakon u sektoru bezbednosti.

Đorđe Krivokapić iz SHARE fondacije je pohvalio činjenicu da je nacrt novog Zakona o zaštiti podataka o ličnosti u velikoj meri usklađen sa propisima EU. Međutim, istakao je da čak 59 od 89 članova zakona predviđa izuzetke od pravila koja se odnose na krivični postupak i zaštitu nacionalne bezbednosti. Kao rezultat, skoro je nemoguće sasvim razaznati šta se u kom slučaju primenjuje, ocenio je Krivokapić.

„U tom kontekstu, pitanje je kako ćemo vršiti nadzor nad primenom Zakona o zaštiti podataka o ličnosti. U svakom slučaju, ako ovo pitanje ne budemo regulisali na zadovoljavajući način to može značajno ugoziti put Srbije ka članstvu u EU“, naglasio je Krivokapić.

Milan Lipovac iz Centra za primenjenu bezbednost naglasio je da se radi o uređivanju specifične oblasti sa načelima koja su često sukobljena, poput načela zakonitosti i efektivnosti, i konspirativnosti i transparentnosti.

On je istakao da su brojni propisi koji su uvedeni otežali rad sektora bezbednosti i da su sami pripadnici bezbednosnih institucija sposobni da uredi određena pitanja podzakonskim aktima.

„Sistem bezbednosti ne funkcioniše u vakuumu već u realnoj sredini i treba ga i analizirati u tom ambijentu. Iako se slažem da zakonske izmene imaju izvesne nedostatke, smatram da ne treba da potcenjujemo državne službenike koji rade u sistemu bezbednosti“, istakao je Lipovac.

Pored predstavnika diplomatskog kora, medija i organizacija civilnog društva, javnoj raspravi prisustvovali su predstavnici Vojnog sindikata Srbije, Kancelarije Poverenika za informacije od javnog značaja i parlamentarnih stranaka, koji su skrenuli pažnju na problematične aspekte predloga Zakona o vojsci u oblasti ljudskih resursa i prava na štrajk profesionalnih vojnika, pitanje stranačke pripadnosti i potrebu uređenja video nadzora.

BCBP je ovim skupom skrenuo pažnju javnosti na manjkavosti pravnog uređenja sektora bezbednosti u Srbiji i dao doprinos debati o ustavnim reformama, koja je do sada bila usredsređena isključivo na pravosuđe.

Narednu javnu raspravu na ovu temu, pod nazivom „Zašto je sistemu bezbednosti mesto u Ustavu?“, BCBP organizuje 13. februara 2018. godine, takođe u Medija centru.